

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΗΧΗΤΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ

ΟΙ ΗΧΗΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ηχητικές πηγές

οτιδήποτε έχει τη μορφή ήχου και αποτυπώνεται/αναπαράγεται με μηχανικά ή/και ηλεκτρονικά μέσα

Τα είδη των οπτικών πηγών

«Οι ηχητικές πηγές ως κατηγορία ιστορικών πηγών περιλαμβάνουν οποιοδήποτε ηχητικό ίχνος της ανθρώπινης παρουσίας μέσα στο χρόνο. Κάθε λογής ανθρώπινους ήχους, μουσική, τραγούδια, λόγους, συνθήματα, εκπομπές. Τα ηχητικά ντοκουμέντα, προσφέρουν πλούσιο υλικό για την προσέγγιση των ιδεών, του πολιτισμού και της συλλογικής νοοτροπίας των συγκεκριμένων ιστορικών περιόδων, όπως εκφράζονται μέσα από αυτά.»

Η φύση και οι δυνατότητες των ηχητικών πηγών

«Οι ηχητικές πηγές, όπως και όλες οι ιστορικές πηγές μεταφέρουν κάτι πολύ περισσότερο από πληροφορίες και συνιστούν ένα γοητευτικό περιβάλλον διδασκαλίας και μάθησης στην ιστορία. Μπορούν να αξιοποιηθούν εισαγωγικά για ένα ιστορικό θέμα, να λειτουργήσουν συμπληρωματικά σε ένα μονότονο συνήθως γραπτό κείμενο, να υποστηρίξουν τη δημιουργία αυθεντικής ατμόσφαιρας για την ιστορική περίοδο αναφοράς, καθώς παραπέμπουν με γνήσιο τρόπο στο πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κλίμα της εποχής τους.»

Η διδακτική αξιοποίηση των ηχητικών πηγών

«Η διδακτική αξιοποίηση αποσκοπεί στην αξιοποίησή τους ως εργαλείων για να προσεγγιστούν ζητήματα που απουσιάζουν συχνά από τα επώνυμα ίχνη του παρελθόντος και που φωτίζουν τις συλλογικές νοοτροπίες των ανθρώπων άλλων εποχών.»

Ρεπούση, Μ. Ξ Τσιβάς, Α.(επιμ.). Από τα ίχνη στις μαρτυρίες. Η επεξεργασία των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας, Γράφημα, Θεσσαλονίκη 2011, σ.156

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΗΧΗΤΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ

Α. Παρατηρώ: Η ηχητική πηγή με μια ματιά

Ποιο είναι το είδος της ηχητικής πηγής;	<ul style="list-style-type: none"> • ηχογραφήσεις: καταγραφή ήχου, γεγονότος, εκδήλωσης, ομιλίας, συνέντευξης • ραδιοφωνικό/τηλεοπτικό πρόγραμμα: ραδιοφωνική εκπομπή, ραδιοφωνική σειρά, ραδιοφωνική διαφήμιση, τηλεοπτική εκπομπή (μόνο το ηχητικό μέρος) • μουσική • τραγούδι
Ποιο είναι το θέμα της ηχητικής πηγής;	
Τι ξεχωρίζω στην ηχητική πηγή;	<ul style="list-style-type: none"> • Ποια σημεία της ηχητικής πηγής μου προκαλούν εντύπωση; • Σε ποια στοιχεία της ηχητικής πηγής εστιάζω την προσοχή μου και με ποια σειρά; • Ποιες είναι οι σκέψεις μου κατά την πρώτη ακρόαση της ηχητικής πηγής;

Β. Μελετώ: Μελετώ την ηχητική πηγή

Μελετώ τα επιμέρους στοιχεία που εμφανίζονται, ακούγονται ή εννοούνται από τον/την δημιουργό της πηγής	<ul style="list-style-type: none"> • Σημειώνω τον τίτλο και το θέμα της ηχητικής πηγής. • Ποια είναι η περίσταση καταγραφής (πολιτική ομιλία, συναυλία, κοινωνική εκδήλωση, ραδιοφωνική εκπομπή, συνέντευξη, συζήτηση) της συγκεκριμένης ηχητικής πηγής; • Εντοπίζω πρόσωπα και χώρους που αναφέρονται (έμμεσα ή άμεσα) στην ηχητική πηγή και καταγράφω τα χαρακτηριστικά τους. • Εντοπίζω ενέργειες, στάσεις, εκφράσεις των προσώπων που περιέχονται στην ηχητική πηγή και τις καταγράφω. • Καταγράφω λεπτομέρειες (ήχοι, μουσική, διάλογοι) της ηχητικής πηγής που μου κινούν το ενδιαφέρον. • Καταγράφω τα στοιχεία που διαμορφώνουν την ηχητική πηγή (ηχητική επένδυση, μουσική, αφήγηση, ειδικά εφέ, δραματοποίηση, διάλογοι) • Ποιο είναι το εμφανές λεκτικό μήνυμα της ηχητικής πηγής; Υπάρχουν ερωτήσεις ή οδηγίες; (στην περίπτωση εμπορικής διαφήμισης) • Ποιο είναι το λεκτικό, γλωσσικό μέρος; Τι γνωρίζω για τις μουσικές επιρροές της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, στην περίπτωση των τραγουδιών. • Ποια είναι η περίσταση ακρόασης της συγκεκριμένης ηχητικής πηγής, ιδιαίτερα στην περίπτωση των τραγουδιών. • Μελετώ στοιχεία της ηχητικής πηγής και σημειώνω τον χρόνο, τον χώρο και το γεγονός (γεγονότα) στο οποίο αναφέρεται. • Υπάρχουν άγνωστοι όροι, λέξεις; Αν ναι, αναζητώ και συζητώ την ερμηνεία τους. • Αναφέρονται πρόσωπα, καταστάσεις, γεγονότα τα οποία είναι ασυνήθιστα, άγνωστα; Αν ναι, τα σημειώνω. • Περιγράφω ότι βρίσκω άγνωστο, παράξενο, ανοίκειο.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Με ποιον τρόπο (χρονολογικά, θεματικά, σειρά επιχειρημάτων) παρουσιάζονται οι πληροφορίες στην ηχητική πηγή; • Σημειώνω αν υπάρχει υποτιτλισμός, σημείωση ή άλλο ίχνος παρέμβασης στην αρχική ηχητική πηγή. • Μελετώ στοιχεία της ηχητικής πηγής και περιγράφω τον χώρο (φυσικό περιβάλλον, studio, κλειστός χώρος κτλ.) και τον χρόνο (ιστορική περίοδος, εποχή του χρόνου, μέρα-νύχτα κτλ.) δημιουργίας της. • Ποια είναι τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία της ηχητικής πηγής; • Σημειώνω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζω (γλώσσα, διάλεκτος, προβλήματα ήχου, κατεστραμμένο ηχητικό τμήμα) στην κατανόηση της ηχητικής πηγής. • Καταγράφω τις σκέψεις μου και τα ερωτήματά μου καθώς μελετώ την ηχητική πηγή.
--	--

Γ. Κατανόω: Κατανόω την ηχητική πηγή

Το ιστορικό πλαίσιο δημιουργίας της ηχητικής πηγής	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιος είναι ο δημιουργός της ηχητικής πηγής; • Πού και πότε δημιουργήθηκε η ηχητική πηγή; • Για ποιον λόγο δημιουργήθηκε η ηχητική πηγή; • Σε ποιον/ποιους απευθυνόταν ο δημιουργός με τη συγκεκριμένη ηχητική πηγή; • Πώς διασώζεται η ηχητική πηγή μέχρι σήμερα; • Πού βρίσκεται η ηχητική πηγή; (προσωπικό αρχείο, ιδιωτική συλλογή, μουσείο, διαδίκτυο κτλ.)
Το ιστορικό πλαίσιο της εποχής	<ul style="list-style-type: none"> • Τι γνωρίζουμε για το ιστορικό πλαίσιο της εποχής στην οποία αναφέρεται η ηχητική πηγή, ιδιαίτερα για ζητήματα που σχετίζονται με το θέμα της; • Τι είναι διαφορετικό και τι είναι ίδιο με τη σημερινή εποχή; • Τι γνωρίζουμε για το ιστορικό πλαίσιο της εποχής που δημιουργείται η συγκεκριμένη οπτικοακουστική πηγή;
Ο ρόλος του δημιουργού της ηχητικής πηγής	<ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η σχέση του δημιουργού με το θέμα της ηχητικής πηγής; • Ποια στοιχεία της ηχητικής πηγής προβάλλει ο δημιουργός; • Με ποιον τρόπο θέλει ο δημιουργός να εστιάσει ο ακροατής στην ηχητική πηγή; • Με ποιον τρόπο θέλει ο δημιουργός να αντιδράσει, να κινητοποιηθεί ο ακροατής; • Ο δημιουργός, με τις επιλογές που κάνει, προσπαθεί να πείσει τον ακροατή για κάτι; Αιτιολογώ την απάντησή μου. • Διακρίνω και σημειώνω στοιχεία μονομέρειας ή προκατάληψης του δημιουργού για το θέμα της ηχητικής πηγής. • Σημειώνω παραλείψεις και κενά που δυσκολεύουν στην κατανόηση της ηχητικής πηγής. • Ποιο ιστορικό υλικό αξιοποιεί ο δημιουργός της ηχητικής πηγής για τη διαμόρφωση των συγκεκριμένων επιχειρημάτων και απόψεων; • Διακρίνω στοιχεία της ηχητικής πηγής, τα οποία καταδεικνύουν τον σκοπό του δημιουργού που υπονοείται (υπόρρητος) και δεν εκφράζεται άμεσα; Αν ναι, τα καταγράφω.

- Σκέφτομαι και σημειώνω αν οι συνθήκες δημιουργίας της ηχητικής πηγής επηρέασαν το περιεχόμενό της. Αν ναι, με ποιον τρόπο;
- Ποιο είναι το μήνυμα του δημιουργού με το συγκεκριμένο έργο του;
- Πώς μεταδίδει ο δημιουργός το μήνυμά του στον ακροατή της ηχητικής πηγής;

Δ. Αξιοποιώ: Αξιοποιώ την ηχητική πηγή ως ιστορική πηγή

Αξιοποιώ την πηγή για την κατανόηση του ιστορικού θέματος και την απάντηση πιθανών ιστορικών ερωτημάτων

- Τι γνώριζα και τι περισσότερο έμαθα για το θέμα με την αξιοποίηση της συγκεκριμένης ηχητικής πηγής; Αξιολογώ αυτά που έμαθα.
- Γνωρίζω διαφορετικές απόψεις/θέσεις για το θέμα της ηχητικής πηγής; Αν ναι, αιτιολογώ τις διαφοροποιήσεις.
- Ποιες πληροφορίες αποκομίζω για τις στάσεις, τις αντιλήψεις, τις ιδέες, τις αξίες και τις απόψεις των ανθρώπων την εποχή δημιουργίας της ηχητικής πηγής;
- Είναι αξιόπιστη η ηχητική πηγή για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου.
- Είναι χρήσιμη η ηχητική πηγή για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου.
- Με ποιο τρόπο μπορώ να αξιοποιήσω την ηχητική πηγή;
- Ποια συναισθήματα δημιουργεί σήμερα η συγκεκριμένη ηχητική πηγή; Αποδεχόμαστε τις αξίες και τα μηνύματά της;
- Εάν κάποιος σήμερα δημιουργούσε μια ηχητική πηγή με το ίδιο θέμα, τι θα ήταν όμοιο και τι διαφορετικό;
- Περιγράφω την ηχητική πηγή, χωρίς συναισθηματικές ή προσωπικές αξιολογικές κρίσεις, σε κάποιον που δεν την έχει ακούσει.
- Ποια άλλα τεκμήρια απαιτούνται για την κατανόηση του θέματος της ηχητικής πηγής;
- Πού μπορώ να βρω επιπλέον πληροφορίες για τα στοιχεία (πρόσωπα, γεγονότα) που εμφανίζονται στην ηχητική πηγή;
- Επαληθεύω ή/και διαψεύδω στοιχεία της ηχητικής πηγής αξιοποιώντας και άλλες ιστορικές πηγές για το θέμα;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ο οδηγός περιλαμβάνει στοιχεία και παραμέτρους ανάλογων διδακτικών προτάσεων:

- *National Archives and Records Administration:*
<https://www.archives.gov/education/lessons/worksheets/photo.html>
- *Teaching with Documents*, U.S. National Archives and Records Administration:
<https://www.archives.gov/education/lessons>
- *Teacher's Guides and Analysis Tool*, Library of Congress:
<http://www.loc.gov/teachers/usingprimarysources/guides.html>
- *History & Critical Thinking, A Handbook for Using Historical Documents to Improve Students' Thinking Skills in the Secondary Grades*, Wisconsin Historical Society Library-Archives Division:
www.wisconsinhistory.org

- *Learn to work like a historian*, The National Archives: <http://www.nationalarchives.gov.uk/victorians/viewSection.aspx>
- *Thinking about History*, The Critical Thinking Consortium: <https://tc2.ca/en/creative-collaborative-critical-thinking/resources/thinking-about-history/>
- *Historical Questions to ask about Pictures and Artefacts*, Schools History Project: <http://www.schoolshistoryproject.co.uk/historical-questions-to-ask-about-pictures-and-artefacts/>
- *Photo Detectives*, Investigating photographs as historical sources, The Scottish Fisheries Museum: <http://www.scotfishmuseum.org/historic-photographs.php>
- *Crop it*, Teachinghistory.org: <http://teachinghistory.org/teaching-materials/teaching-guides/25697>
- *A language of photography*, PhotoPedagogy: <http://www.photopedagogy.com/graham-clarke.html>
- *Making Sense of Documents*, History Matters: The U.S. Survey Course on the Web: <http://historymatters.gmu.edu/browse/makesense/>
- *Beyond the Bubble*, History Assessments of Thinking (HATs), Stanford History Education Group: <https://sheg.stanford.edu/history-assessments>
- *The Reading Like a Historian curriculum*, Stanford History Education Group: <https://sheg.stanford.edu/history-lessons>
- *Historical thinking matters*: <http://historicalthinkingmatters.org>
- *HERB*, American Social History Project/Center for Media and Learning at The Graduate Center, City University of New York: <https://herb.ashp.cuny.edu>
- Ρεπούση, Μ. *Μαθήματα ιστορίας*, Καστανιώτης, Αθήνα 2004
- Ρεπούση, Μ. & Τσιβάς, Α. (επιμ.). *Από τα ίχνη στις μαρτυρίες. Η επεξεργασία των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας*, Γράφημα, Θεσσαλονίκη 2011
- Τσιβάς, Α. *Η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας. Εκπαιδευτικό γλίκό για την προσέγγιση του ελληνικού μεταναστευτικού ρεύματος προς τις Η.Π.Α. στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2011